

PEDESET GODINA FEMINISTIČKE LINGVISTIKE: ODJECI U KULTURI I DRUŠTVU

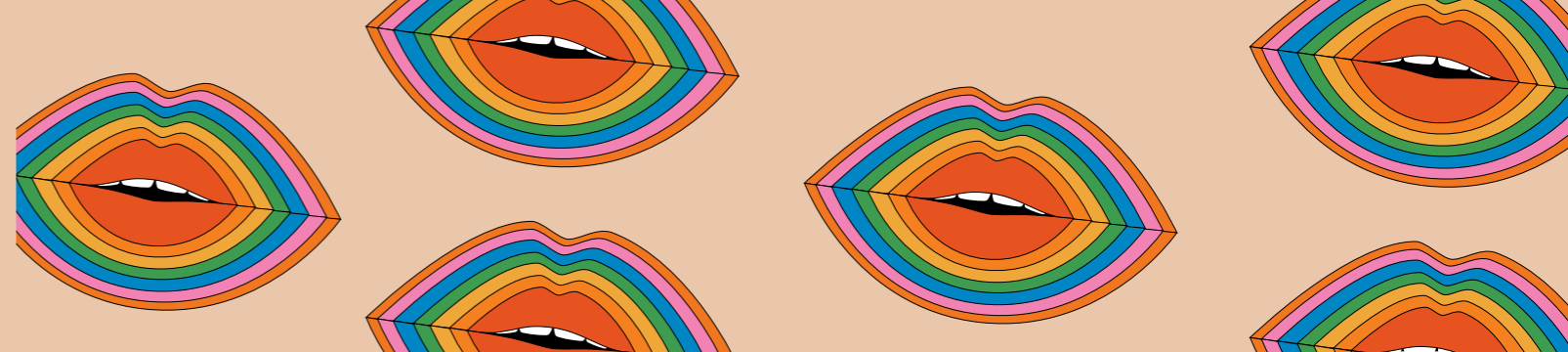
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

15. RUJNA 2023.

KNJIŽICA SAŽETAKA

Helena Štimac Radin

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
Hrvatska
helena.stimacradin@urs.gov.hr

Uvođenje rodno osjetljivog jezika u državnu upravu

Od osnivanja Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH 2004. godine pa sve do danas značajan dio inicijativa odnosio se na aktivnosti vezane za podizanje svijesti javnosti o korištenju rodno osviještenog jezika, odnosno na ukazivanje na potrebu uklanjanja prikrivene diskriminacije u jeziku, što je važan alat za uspostavljanje stvarne ravnopravnosti spolova. U nastavku ću ukratko izložiti najvažnije mjere koje su u tom smislu na prijedlog Ureda uvrštene u nacionalne zakonodavne, strateške i druge akte.

Još 2006. godine u Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova uveli smo mjeru koja je obvezala Državni zavod za statistiku da uskladi Nacionalnu klasifikaciju zanimanja sa Zakonom o ravnopravnosti spolova na način da sva zanimanja budu iskazana ženskom i muškom inačicom naziva zanimanja. To je i učinjeno 2008, iste godine kada je u novi Zakon o ravnopravnosti spolova uvedena odredba da se pri donošenju rješenja o rasporedu na radno mjesto i drugih rješenja o pravima i obvezama državnih službenika/ica koristi naziv radnog mjesta u muškom i ženskom rodu. Utjecali smo i na izradu Udžbeničkog standarda koji se nadopunio odredbom da „podržava ravnopravnost spolova na prikladan način koristeći u jednakome omjeru ilustracije obaju rodova i služeći se imenicama obaju rodova, osobito u spominjanju zvanja i zanimanja, ne narušavajući pri tome komunikacijsku razinu i prirodnost hrvatskoga jezika“.

Korak dalje u promicanju ravnopravnog statusa žena i muškaraca u društvu i akademskoj zajednici učinjen je donošenjem Zakona o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju 2007. godine kojim je, na naš prijedlog, uveden jezični standard za sadržaje svjedodžbi i diploma navođenjem stručnih i akademskih naziva te akademskog stupnja u rodu koji ovisi o spolu primatelja/ice dokumenta.

U Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine istaknuta je obveza promicanja uporabe rodno osjetljivog jezika u državnim tijelima i tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i u javnom govoru i medijima.

U novom Nacionalnom planu za ravnopravnost spolova do 2027. godine istaknuli smo važnost rodne osjetljivosti jezika kojim se koriste novinari i javne ličnosti zbog njihova utjecaja na rodnu osviještenost primatelja informacija.

Ovdje smo naveli samo pojedine primjere. Uvođenje rodno osjetljivog jezika u tijela javne vlasti dugotrajan je i nimalo jednostavan proces u vezi s kojim postoje različita stajališta, pa postoji još puno prostora za napredak.

Introduction of gender-sensitive language in state administration

Since the establishment of the Office for Gender Equality of the Government of the Republic of Croatia in 2004 until today, a significant part of the initiatives was referring to activities related to raising public awareness of the use of gender-conscious language, i.e. to pointing out the need to remove hidden discrimination in language, which is an important tool for establishing real gender equality. In the following, I will briefly outline the most important measures that were included in the national legislative, strategic and other acts at the proposal of the Office.

Back in 2006, we introduced a measure into the National Policy for Gender Equality that obliged the State Bureau of Statistics to harmonize the National Classification of Occupations with the Law on Gender Equality in such a way that all occupations are expressed by the female and male versions of the occupational name. This was stated and done in 2008, the same year when the new Law on Gender Equality introduced the provision that when making decisions on assignment to a workplace and other decisions on the rights and obligations of civil servants, the name of the workplace should be used in the male and female genders. We also influenced the creation of the Textbook Standard, which was supplemented by the provision that it “supports gender equality in an appropriate way, using illustrations of both genders in an equal proportion and using nouns of both genders, especially when mentioning professions and occupations, without disrupting the level of communication and the naturalness of the Croatian language”.

A further step in promoting the equal status of women and men in society and in the academic community was made with the adoption of the Law on Academic and Professional Titles and Academic Degrees in 2007, which, at our suggestion, introduced a language standard for the certificates and diplomas content by specifying professional and academic titles and the academic degree in the gender that depends on the gender of the recipient of the document.

In the National Policy for Gender Equality for the period from 2011 to 2015 we highlighted the obligation to promote the use of gender-sensitive language in state bodies and bodies of local and regional self-government units, as well as in public speech and the media. In the new National Plan for Gender Equality until 2027, we pointed out the importance of gender sensitivity in the language used by journalists and public figures due to their influence on the gender awareness of information recipients.

We have listed only some examples here. The introduction of gender-sensitive language in public authorities is a long-term and by no means simple process. There are numerous and various points of view on this process, so there is still a lot of room for progress.

Ana Mikić Čolić

Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Hrvatska

amikic@ffos.hr

Rodna lingvistika u Hrvatskoj – gdje smo (bili) i kamo idemo?

Proučavanje muškoga i ženskoga u jeziku u svijetu ulazi u svoje šesto desetljeće. Od programatskoga članka „Jezik i ženino mjesto” Robin Lakoff iz 1973. govori se o *ženskom jeziku*, odnosno o razlikama između muškoga i ženskoga jezika koje su posljedica, smatra Lakoff, muške dominacije u društvu, odnosno ženskog nedostatka moći.

Ženski jezik tako podrazumijeva – podvrgnut strogoj društvenoj kontroli – jezik koji je uporabom ograničen na žene, ali i jezik koji opisuje žene. Upravo uz potonje možemo vezati stidljive početke rodnolingvističkih tema u Hrvatskoj. Naime, sedamdesetih, a znatno intenzivnije osamdesetih godina prošloga stoljeća u kroatistici se počinje pisati o mocijskoj tvorbi, odnosno o tvorbi ženskih profesijskih pamjaka čime na mala vrata u kroatistiku ulaze „ženske teme”.

U ovome izlaganju donosi se pregled istraživanja odnosa jezika i roda u Hrvatskoj od spomenutih početaka do danas. Na temelju analize radova rodnolingvističke tematike objavljenih u Hrvatskoj raspravljat će se o njihovu tematskom fokusu i rezultatima sa stajališta različitih jezičnih razina i lingvističkih disciplina – gramatike, frazeologije, terminologije, pragmalingvistike i sociolingvistike.

Gender Linguistics in Croatia – where did we start from and where are we headed?

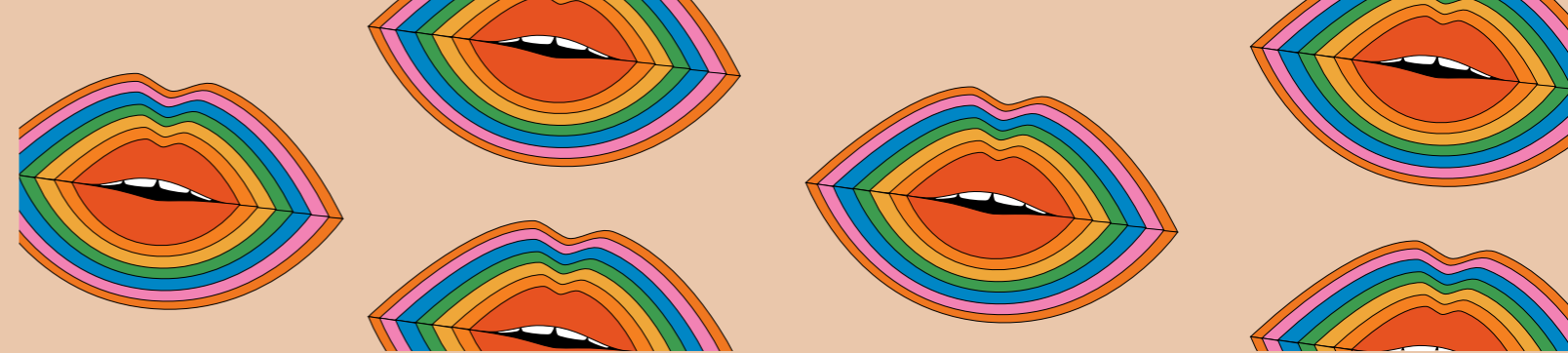
The study of what is masculine and feminine in language is entering its sixth decade. Ever since Robin Lakoff’s 1973 seminal paper *Language and Woman’s Place*, there is talk of *women’s language*, i.e. differences between men’s and women’s language, which, as Lakoff argues, stem from male domination in society, i.e. female lack of power therein.

Subject to strict social control, women’s language is thus taken to encompass both language restricted in use to women, and that used to describe women. It is the latter that had sparked the initial probes into gender-related linguistic topics in Croatia. The 1970s, and much more the 1980s had seen a rise in writing on gender- marking word formation, i.e. the formation of female counterparts of terms denoting professions, which has quietly ushered “women’s topics” into Croatian linguistics.

This paper gives an overview of research on the relationship of language and gender in Croatia from its inception to the present day. Studies focusing on language and gender published in Croatia are analysed and discussed from the perspective and various linguistic levels and disciplines-grammar, phraseology, terminology, pragmalinguistics and sociolinguistics.

Svenka Savić
Margareta Bašaragin
Univerzitet u Novom Sadu
Srbija
svenka@sbb.rs
margareta.basaragin@gmail.com

50 godina od štampanja članka *Language and Women's Place* Robin Lakoff: odjeci na UNS u Novom Sadu

U izlaganju će se prikazati rad Svenke Savić na području rodne lingvistike od njezinog susreta s Robin Lakoff do današnjih dana. U okviru Fulbrajtovog programa za postdoktorski rad Svenka Savić provodi školsku godinu 1979/80. na Kalifornijskom univerzitetu u Berkliju kod profesora Dana Slobina na Odseku za psihologiju. Tokom te godine posećuje predavanja različitih profesora na Odseku za lingvistiku (Fillmorea, Searlea, Lakoffa i Kaya), među kojima su joj posebno važna predavanja Robin Lakoff. Njenu malu knjigu *Language and Women's Place* donosi studentima u Novi Sad.

Nakon povratka na Filozofski fakultet, tj. na Odsek za srpski jezik i lingvistiku, počinje da predaje kurs „Diskurs analiza“ u okviru kojeg su i teme o rodu i jeziku, tačnije o moći i upotrebi jezika. To je samo nastavak onoga čime se do tada bavila u okviru različitih aktivnosti alternativnih akademskom radu. U periodu od 1984. do 1991. u okviru kurseva na IUC-u u Dubrovniku sa drugim saradnicima iz sveta interdisciplinarno osmišljava teme o jeziku, uključujući i rod. Rod, moć i upotreba jezika ostaju okosnica njenog dugogodišnjeg profesionalnog i aktivističkog delovanja u polju jezika.

Školske godine 1992/93. u Beogradu počinje alternativni obrazovni program ženskih studija na kojem predaje na temu „Rod i jezik“. Piše prve pregledne tekstove za polaznice. Nakon nekoliko godina uvodi termin *feministička lingvistika* koji koristi do danas za pitanja upotrebe jezika povezane sa rodnom ravnopravnošću, a u okviru različitih domena jezika. Kasnije uvodi termin *feministička teologija*, gde je fokus na pisanom i govorenom jeziku u religijske svrhe, a u novije vreme termin *feministička gerontologija*, gde su aktuelna pitanja upotrebe diskriminatornog jezika prema starijim osobama.

Tokom dve decenije (od 2000. do 2020.) organizuje Centar za rodne studije, a potom rukovodi njime u sklopu ACIMSI-a na UNS-u, gde u okviru akademskog programa (mastera, magistarskih i doktorskih studija) afirmiše pitanja roda i jezika i feminističke lingvistike. Terminološka određenja ove široke, slabo omeđene, oblasti u kojoj se jezik susreće sa društvom, kulturom i umom ostaju otvorena.

Od 2021. do danas, zajedno sa saradnicama, vodi kampanju za upotrebu rodno osetljivog jezika u službenoj i javnoj sferi u Republici Srbiji, povodom usvojenog Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

50 years after the publishing of the article „Language and woman's place“ by Robin Lakoff: Reflections at the University of Novi Sad

In this presentation we deal with the work of Svenka Savić in the field of gender linguistics from her meeting with Robin Lakoff to the present day. As part of the Fulbright program for postdoctoral work, Svenka Savić spent the school year 1979/80 at the University of California, Berkeley under supervision of Professor Dan Slobin at the Department of Psychology. During that year, she attended the lectures of various professors at the Department of Linguistics (Fillmore, Searle, Lakoff and Kay), among which Robin Lakoff's lectures were especially important to her. She brought Lakoff's small book *Language and Women's Place* to students in Novi Sad.

After returning to the Faculty of Philosophy, i.e. at the Department of Serbian Language and Linguistics, she started teaching the course Discourse Analysis, which included topics about gender and language, more precisely about the power and use of language. It was just a continuation of what she was doing up until then in various activities alternative to academic work.

In the period from 1984 to 1991, as part of the courses at the IUC in Dubrovnik, with other collaborators from around the world, she created interdisciplinary topics about language, including gender. Gender, power and language use remain the backbone of her long-standing professional and activist work in the field of linguistics.

In the school year 1992/93, an alternative educational program for women's studies started in Belgrade, where she taught on the topic of Gender and Language. She wrote the first review texts for students. After a few years, she introduced the term *feminist linguistics*, which she uses to this day for issues of language use related to gender equality, and within different domains of language. Later, she introduced the term *feminist theology*, where the focus is on written and spoken language for religious purposes, and more recently the term *feminist gerontology*, where the current issues are the use of discriminatory language towards the elderly.

For two decades (from 2000 to 2020), she organized the Center for Gender Studies, and then managed it as part of ACIMSI at UNS, where she affirmed issues of gender and language and feminist linguistics within the academic program (master's and doctoral studies). Terminological definitions of this broad, loosely defined area where language meets society, culture and mind remain open.

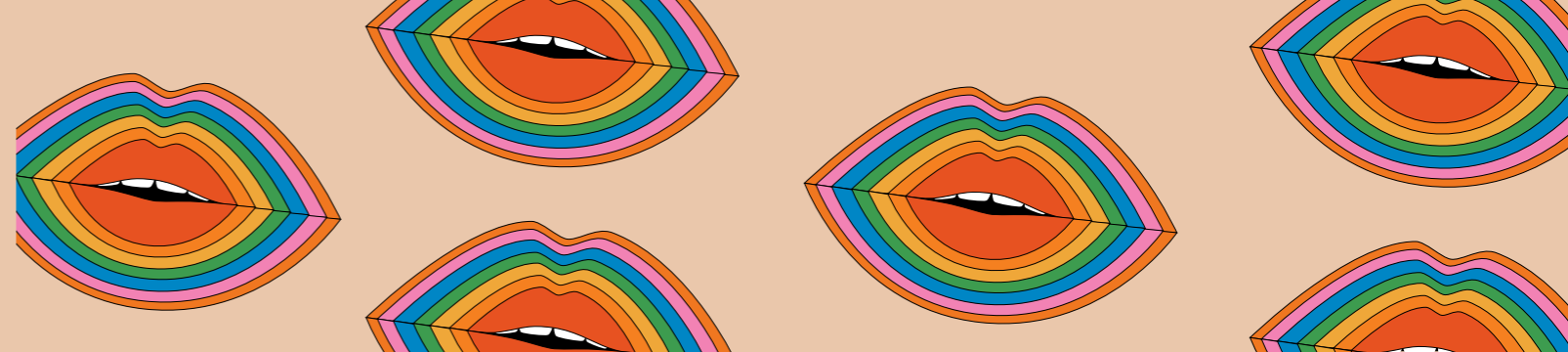
From 2021 until today, together with her colleagues, she is leading a campaign for the use of gender-sensitive language in the official and public sphere in the Republic of Serbia, which is connected with the adopted Law on Gender Equality.

Amela Šehović

Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

Bosna i Hercegovina

amela.sehovic@ff.unsa.ba

Začeci feminističkih istraživanja u lingvističkoj bosnistici

Lingvistička bosnistika tek je u 21. vijeku obogaćena istraživanjima koja možemo nazvati feminističkim, a koja se prvenstveno tiču odnosa jezika i roda kao društvene kategorije. Naime, kao i u drugim akademskim sredinama prilikom uvođenja rodne tematike (u najširem smislu riječi), i tradicionalno usmjereni bosnisti i bosnistice smatrali su suvišnim i jalovim svako nastojanje da se u područje jezičkih istraživanja inkorporira bilo šta s predznakom *feministički*.

Pionirski rad A. Šehović u toj oblasti bavi se mocijskim sufiksima u *nomina professionis* (2003), a u njemu se obrazlaže potreba za uvođenjem mocijskih sufiksa u nazive za zanimanja. Budući da je bosanski jezik flektivan, njegova priroda to omogućuje, na temelju čega se izvodi zaključak da su u pozadini protivljenja većem uvođenju mocijskih sufiksa uvijek vanlingvistički razlozi jer lingvistički razlozi ne priječe pojavu imenica s navedenim sufiksima. Od tada i u lingvističkoj bosnistici počinju intenzivnija istraživanja na ovom polju te već naredne godine izlazi rad Marine Katnić-Bakaršić o jeziku i dekonstrukciji roda (2004), nakon kojeg slijede godine bogatije produkcije na ovu temu (poglavlja knjiga, članci, priručnici).

Ipak, sama činjenica da produkcija radova u ovoj oblasti postaje bogatija ne podrazumijeva automatski da je ona zadovoljavajuća. I dalje su to u većini samo manja, izdvojena poglavlja u knjigama, poneki članak u časopisima i, najvećim dijelom, priručnici za upotrebu „politički korektnih“ izraza koji se najviše tiču upravo ovog područja (npr. titule za oslovljavanje, nazivi za zanimanja i sl.). No, s odmakom od dvadeset godina kada je pisan prvi rad iz ove oblasti u lingvističkoj bosnistici, možemo zaključiti da su napori feminističkih lingvistica i lingvista urodili plodom, što se manifestira u brojnim pomacima na ovom polju u jezičkoj upotrebi i društvu općenito.

Roots of Feminist Studies in Linguistic Bosnistics

It was not sooner than the 21st century that linguistic bosnistics was enriched by research that may be classified as feminist studies research that primarily focuses on the relationship between language and gender as social categories. To be more specific, just like in other academic settings and when it comes to introducing the topics on gender studies (in the broadest sense of the word), traditionally oriented scholars in bosnistics as well considered superfluous and futile any effort to incorporate anything bearing a “feminist” label into the field of linguistic research.

A pioneer work by Prof. Amela Šehović in this field considers motion suffixes in *nomina professionis* (2003). In this work, prof. Šehović provides arguments as to why motion suffixes should be introduced to nouns denoting different professions. Since the Bosnian language is inflectional, its nature surely allows this. This is the reason why it is possible to conclude that the background for not including a greater degree of motion suffixes is always extralinguistic, as the linguistic parameters do not hinder creation of such nouns. Since this paper was published in 2003, the number of studies on this topic in linguistic bosnistics has been increasing. For instance, during the year that followed, Prof. Marina Katnić-Bakaršić published a paper about language and deconstruction of gender (2004). This work was followed by a significant amount of research in this domain (e.g., book chapters, papers, guidebooks).

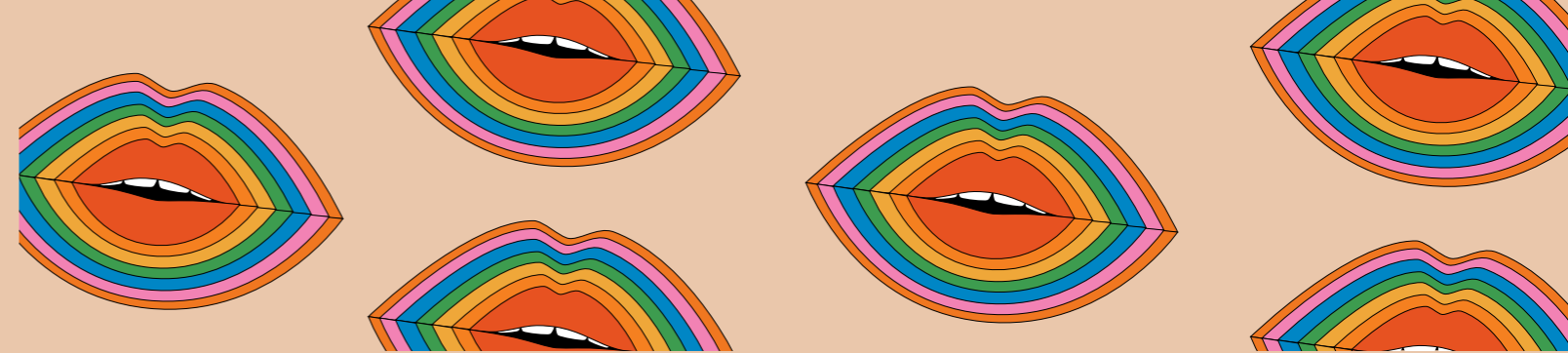
However, the fact that the production of papers in this field is increasing does not mean that it is satisfactory. The published work still, to a great degree, comprises only short book chapters, papers published in scholarly journals, and, mostly, guidebooks on how to use “politically correct language” in the domain discussed above (e.g., honorifics, job titles, etc.). Nevertheless, looking from a distance of twenty years, when the first paper from this field was written in linguistic bosnistics, we can conclude that the efforts of feminist studies-oriented linguists have given results, which are manifested through numerous shifts of perspectives in this domain – both when it comes to language usage and the society in general.

Ursula Doleschal

Alpen-Adria-Universität Klagenfurt

Austrija

Ursula.Doleschal@aau.at

Feministička lingvistika u Austriji u svjetlu feminističke lingvistike na njemačkom jeziku

Feministička lingvistika u Austriji usredotočila se na njemački jezik i usko je povezana s feminističkom lingvistikom u Njemačkoj i Švicarskoj. Stoga ću u svojem izlaganju govoriti o povijesti feminističke lingvistike koja se tiče njemačkoga jezika s posebnim naglaskom na njezin razvoj i trenutačnu situaciju u Austriji.

Polazeći od dvaju načela, *vidljivosti* i *simetričnosti*, opće imenice ženskog roda i rodno neutralni oblici propagirani su tijekom 1980-ih kao sredstvo za postizanje *ravnopravnog tretmana* muškaraca i žena. Predstaviti ću oblike rodno pravednog jezika koji su se otada razvili, objasniti njihove različite teorijske pozadine i implikacije te – u općim crtama – način na koji ih je govorna zajednica prihvatila i usvojila.

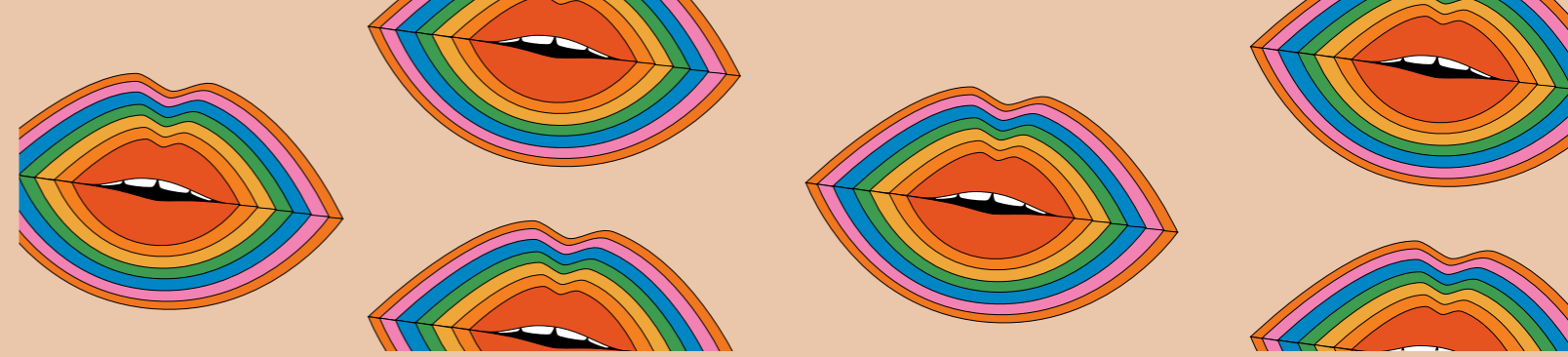
Pojava posebnih tipografskih i pravopisnih rješenja (donje crte, zvjezdice, dvotočke itd.) kao oznake različitih rodova donijelo je nov zaokret u razvoju feminističke lingvistike. Rasprava o rodnoj binarnosti postala je izazov primarnom cilju feminističke lingvistike da žene učini vidljivima, a time i istaknutijima u diskursu. Tu perspektivu ilustrira primjerice stajalište Lann Hornscheidt da je reiteracija općih imenica ženskog roda i drugih markera (ženskog) roda ono što zapravo stvara kategorije muških i ženskih bića. Stoga se moramo zapitati što je feministička lingvistika danas i što znači biti feministički lingvist. Koje političke ciljeve može feministička lingvistika ostvariti danas i kako je to povezano s *queer* lingvistikom? Cilj izlaganja nije dati odgovore na ta pitanja, nego pokrenuti raspravu sa sudionicima konferencije.

Feminist Linguistics in Austria in the light of FL of the German language

Feminist Linguistics in Austria has focused on the German language and is closely related to Feminist Linguistics in Germany and Switzerland. In my talk I will therefore speak about the history of FL concerning German with a special focus on its development and current situation in Austria.

Starting from the two principles of *visibility* and *symmetry*, feminine proper nouns were propagated as a means to achieve *equal treatment*, along with the gender-neutral solutions in the 1980's. I will present the forms of gender-fair language that (were) developed since then and explain their different theoretical backgrounds and implications, and – in general terms – their acceptance and adoption by the speech community.

The appearance of special typographic and orthographic solutions (underscore, asterisk, colon etc.) as a signifier of diverse genders has given a new turn to FL. The discussion about gender binarism has become a challenge to the primary goal of FL to make women visible and thus more prominent in discourse. The position of Lann Hornscheidt, e.g., that it is the reiteration of feminine proper nouns and other markers of (feminine) gender that create the categories of male and female beings illustrates this point of view. We must therefore ask what Feminist Linguistics is today and what it means to be a Feminist linguist. Which political goals can FL pursue today and how is it related to Queer linguistics? The aim of the talk is not to present an answer but rather to initiate a discussion with the participants of the conference.

Možemo li / trebamo li / smijemo li definirati queer lingvistiku?

Definiranje je u načelu težak pothvat, a to se odnosi i na definiranje lingvističkih potpodručja ili poddisciplina. Kad se u taj pothvat uključi riječ *queer*, situacija postaje još složenijom jer je jedna od karakteristika *queera* upravo njegova neodredivost ili „nedefinirljivost“. Međutim da bismo olakšali međusobno (spo)razumijevanje izvan akademske zajednice i unutar nje, nužne su nam ne strogo normativne, nego barem privremene, „pluralne“ definicije koje uzimaju u obzir različite upotrebe riječi *queer* i složenih izraza u kojima je riječ *queer* važna sastavnica. Nakon razmatranja polisemičnosti same riječi *queer* (uključujući i glagol *queeriti*, *kviriti*) raspravljat ćemo o mogućim značenjima i podtipovima *queer* lingvistike – kako u usporedbi s feminističkom i rodnom lingvistikom te s drugim jezičnim poddisciplinama tako i u usporedbi s općim *queer* studijima i *queer* teorijom.

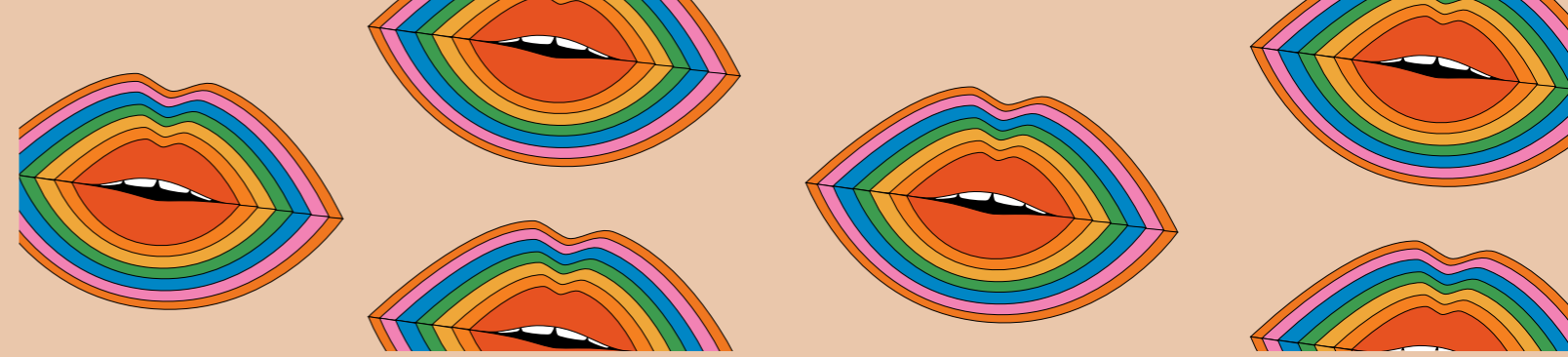
Osim toga željeli bismo razmotriti mogućnosti i ograničenja (gdjekad previše dogmatske?) *queer* lingvistike. Posebnu pozornost posvetit ćemo (trenutačnom) razvoju primijenjene *queer* lingvistike. To bi, između ostalog, trebalo doprinijeti izvlačenju *queer* programa iz njegova katkada ezoteričnog kutka kako bi njegova društvena važnost postala razumljiva široj javnosti. Naposljetku postoji želja za uspostavljanjem (utopijske?) *queer* lingvistike koja je spremna na to da s vremena na vrijeme samu sebe propituje („Pokvirimo *queer* lingvistiku!“). Ta bi praksa mogla doprinijeti većoj toleranciji dvosmislenosti i ponuditi nova rješenja za složene i problematične rasprave o identitetu. Iako je većina pitanja o kojima se raspravlja u kontekstima *queer* teorije, naravno, vrlo ozbiljna, željeli bismo da dobre vibracije i *joie de vivre* koje često vidimo na povorkama ponosa povremeno prožmu i teorijsku raspravu...

Can / should / may we define Queer Linguistics?

Definitions are in principle difficult undertakings, and this also applies to definitions of linguistic subfields or subdisciplines. In the case of the involvement of the word *queer*, the situation becomes even more complicated – given that one characteristic of *queer* is precisely its “indefinability“. However, to facilitate mutual understanding outside and inside academia, we need at least provisional, not strictly normative, ‘plural’ definitions that take into account the different uses of *queer* and compound expressions in which *queer* is an important component. After some reflections on the polysemy of the word *queer* itself (including the verb *to queer*), possible meanings and subtypes of Queer Linguistics will be discussed, both in comparison with Feminist and Gender Linguistics and other linguistic subdisciplines but also with general Queer Studies and Queer Theory.

We would also like to reflect on the potential and limits of (a sometimes too dogmatic?) Queer Linguistics. A very special concern will be the (ongoing) development of Queer Applied Linguistics. Among other reasons, this should contribute to bringing queer agenda out of their sometimes esoteric corner and to making their social relevance understandable to the broader public. Lastly, there is a plea for a (utopian?) Queer Linguistics that is also prepared to question itself from time to time (“Let’s queer Queer Linguistics!“). In this way, it could perhaps manage to contribute to greater tolerance of ambiguity and offer new solutions to the complex and problematic identity discussions. While most of the issues discussed in queer-theoretical contexts are of course very serious, one would sometimes wish that the good vibes and the *joie de vivre* we often see at Pride parades permeate the theoretical discussion as well...

Prema nebinarnome češkom jeziku

U ovom izlaganju usredotočit ću se na pozadinu uspostavljanja nebinarnoga češkog jezika. Krenut ću od kritike uporabe generičkoga muškog roda koju je Jana Valdová krajem 1990-ih uvela kao temu u češku lingvistiku. Ta je kritika motivirala osmišljavanje alternativnih prijedloga jezičnih strategija koje ili čine žene vidljivijima u jeziku ili, naprotiv, neutraliziraju rod u jeziku. Strategije neutralizacije roda pri označavanju osoba mogu se podijeliti u dvije vrste: prvo, uporaba riječi koje primarno služe za označavanje osoba (npr. češ. *skupina* 'grupa, skupina', *pracující* 'osoblje', *osoba* 'osoba') i drugo, uporaba riječi s drukčijom primarnom funkcijom koje međutim mogu označavati osobe u tekstu (npr. češ. *policie* 'policija', *tisk* 'tisak' itd.). Zahvaljujući tomu i emancipacijskim naporima transzajednice i nebinarnih zajednica, prvi su se put počele razmatrati mogućnosti nebinarnog izražavanja u češkom jeziku.

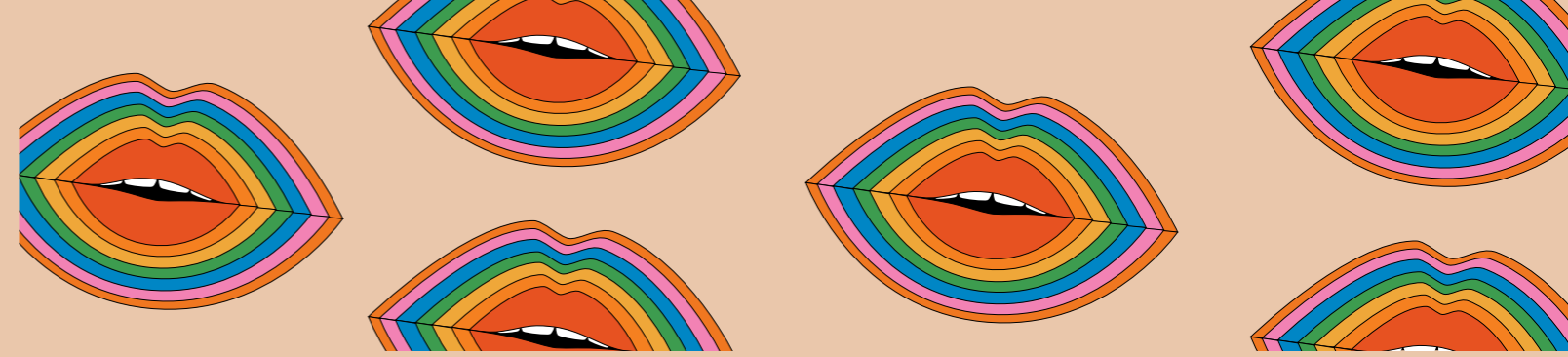
Postoji i treći način neutralizacije roda pri označavanju osoba koji se sastoji od grafičkih simbola za vidljivost nebinarnih identiteta (npr. zvjezdica), a provedbu te strategije u češkom jeziku predložio je Kolek tek krajem 2010-ih. U ovom izlaganju predstaviti ću različite prijedloge za oblikovanje nebinarnoga češkog jezika i raspravljati o njima. Prijedlozi nebinarne zajednice često se temelje na postojećemu jezičnom sustavu i postojećim (čak i binarnim) jezičnim strategijama. Međutim suvremeni diskurs nudi i nove strategije koje se oslanjaju na jezično stvaralaštvo govornika i njihova nastojanja da pronađu načine samoizražavanja u jednome slavenskom, fleksijski bogatom jeziku.

On the way to a non-binary Czech language

In this presentation, I will focus on the background for the establishment of a non-binary Czech language. I will start from a critique of the use of the generic masculine, which Jana Valdová brought as a topic to Czech linguistics in the late 1990s. This critique has led to alternative proposals for linguistic strategies. These either make women more visible or, on the contrary, neutralize gender in language. Neutralization strategies of person appellations can be divided into two types: labels that primarily function as person appellations (e.g., *skupina*, 'group', *pracující*, 'working (person)', or *osoba*, 'person') and labels with a different primary function but which can function as person appellations in the text (e.g., *policie*, 'police', *tisk*, 'press', etc.). On this basis, with the emancipatory efforts of the trans and non-binary communities, the possibilities of non-binary expression in the Czech language began to be considered for the first time.

The third group of person appellations consists of graphic symbols for making non-binary identities visible (e.g. the asterisk), whose implementation in Czech was proposed by Kolek only at the end of the 10s. In this presentation, I will outline and discuss the various proposals for a non-binary Czech. Suggestions from the non-binary community often build on the existing language system and on already existing (even binary) language strategies. However, the current discourse also offers new strategies, which point to the linguistic creativity of the speakers and their efforts to find ways of self-expression in the Slavic, richly inflected language.

Pedeset godina čega?

Otkad je konstituirana kao relativno samostalna znanost, lingvistika je u našim regijama blisko – neraskidivo? – povezana s ideologijom nacionalizma. S jedne strane taj savez proizlazi iz brige o posebnostima određene skupine ljudi i iz želje da se one zaštite, što bi ih trebalo ujediniti u naciju. S druge strane isti je savez posljedica kapitalističke ideje o nužnosti kontinuiranoga gospodarskog napretka nacije, što bi trebalo donijeti napredak i u svim drugim područjima života, obično u konkurenciji s drugim nacijama. Simbolično najizrazitija značajka nacije obično je jezik koji je ujedinjuje s pomoću cjelovita fonda raznovrsnih stereotipa. Nacija i njezin jezik stoga su metafora za konvergenciju i u takvu kontekstu svi nekontrolirani divergentni elementi velika su smetnja.

Unatoč izrazito rigoroznoj metodologiji i artikuliranoj teoriji lingvistika je čak i u svojoj prvoj znanstvenoj verziji, kao poredbenopovijesna lingvistika, imala skriven nacionalni plan: utvrđivala je najstariju moguću dob određenog jezika i ukazivala na jezičnu srodnost kao na moguće očitovanje nekadašnje bliskosti naroda, ali i kao na temelj političkih saveza u sadašnjosti i budućnosti (u Sloveniji to je značilo potvrđivanje slavenske dimenzije). Istodobno se počelo podrazumijevati da je u normativnim jezičnim dvojabama poznavanje povijesti jezičnog fenomena dostatan argument za ispravnu odluku.

Lingvistika je i u svojoj drugoj znanstvenoj verziji, strukturalizmu, usvojila skriven nacionalni plan i izgradila se na njemu. S jedne strane istraživanje i otkrivanje jezičnoga sustava postaje temelj (daljnje) standardizacije te jezične i nacionalne konvergencije; s druge strane ta je praksa trebala otkriti duboke istine o osobitostima nacije kroz jezični sustav. Stoga ne začuđuje da u tradicionalnoj slovenskoj lingvistici postoje samo dva jezična sustava: jedan je sustav književnog jezika, drugi je sustav dijalekata. Sve je ostalo nesustavno – a time i manje vrijedno, nedostojno istraživanja.

U takvu su okviru svi drugi jezikoslovni pristupi osuđeni na perifernost: kritička, primijenjena, pragmatička, sociolingvistička i psiholingvistička istraživanja teško mogu napredovati, a kamoli preživjeti. Kratka povijest feministički osjetljive lingvistike u Sloveniji potvrđuje takvo stanje, ali istodobno otkriva potrebu da se razbije ideološki monolitna lingvistika konvergencije, koja zapravo više nije potrebna, čak i ako većina ljudi vjeruje da jest.

Fifty years of what?

Linguistics has been closely – inextricably? – linked to the ideology of nationalism in our regions ever since it was constituted as a relatively independent science. This is based, on the one hand, on the protection and nurturing of the specifics of a particular group of people, who are supposed to be united by these into a nation, and, on the other hand, on the capitalist idea of the necessity of the nation's continuous economic progress, which is supposed to mean progress in all other spheres of life as well, usually in competition with other nations. Usually, the most symbolically exposed feature of a nation is the language which unites it – with its whole fund of stereotypes of all kinds. The nation and its language are thus a metaphor for convergence – and in such a context all uncontrolled divergent elements are disruptive.

Linguistics, even in its first scientific version, comparative historical linguistics, despite its increasingly rigorous methodology and articulated theory, had a hidden national agenda: proving the oldest possible age of given language and showing linguistic affinity as a possible manifestation of the former closeness of peoples – and as a basis for political alliances in the present and the future (in the case of Slovenes, this meant the Slavic dimension). At the same time, it was accepted that in normative linguistic dilemmas, knowledge of the history of a linguistic phenomenon is in itself an argument for the right decision.

Linguistics in its second scientific version, structuralism, took up the hidden national agenda and built on it. On the one hand, the exploration and discovery of the language system is the basis for (further) standardization and linguistic and national convergence; on the other hand, it is an activity that is supposed to reveal profound truths about the nation's distinctive features through the language system. No wonder, then, that there are only two language systems in traditional Slovenian linguistics: One is the system of literary language, the other is the system of dialects. Everything else is non-systemic – and consequently of lesser value, unworthy of research.

In such a framework, all other linguistic approaches are doomed to the periphery; critical, applied, pragmatic, sociolinguistic, and psycholinguistic linguistics can hardly thrive, let alone survive. The short history of feminist sensitive linguistics in Slovenia confirms this, but at the same time reveals the need to insist on dismantling the ideologically monolithic linguistics of convergence, which is no longer really needed, even if most people believe it is.